

هنر درمانی بالینی

نوشته:

هلن لاندگاتر

ترجمه:

دکتر کیانوش هاشمیان

الهام ابوحمزه

سرشناسه	لند گارتن، هلن، ۱۹۲۱ - م. B. Landgarten
عنوان و پدیدآور	هنر درمانی بالینی / نوشته هلن لاند گارتن؛ ترجمه کیانوش هاشمیان، الهام ابوحمزه.
مشخصات نشر	تهران: دانژه، ۱۳۸۶.
مشخصات ظاهری	۴۴۴ ص.
شابک	ISBN: 978-600-5070-00-2
یادداشت	کتاب حاضر اولین بار تحت عنوان «هنر درمانی بالینی: راهنمایی جامع» توسط نشر مهاجر در سال ۱۳۷۸ منتشر شده است.
یادداشت	چاپ دوم
یادداشت	کتابنامه: ص. [۴۳۷] - ۴۴۸
یادداشت	واژه‌نامه.
عنوان دیگر	هنر درمانی بالینی: راهنمایی جامع -
موضوع	هنر درمانی.
شناسه افزوده	هاشمیان، کیانوش، ۱۳۲۲ - ، مترجم.
شناسه افزوده	ابوحمزه، الهام، ۱۳۵۱ - ، مترجم.
رده‌بندی دنگره	۱۳۸۶ ج۹ RC۴۸۹
رده‌بندی دیویی	۶۱۶/۸۹۱۶
شماره کتابخانه ملی	۱۱۲-۱۴۹

هنر درمانی بالینی

نوشته: هلن لاندگارتن

ترجمه: دکتر کیانوش هاشمیان

الهام ابوحمزه

طراح جلد: ترانه هاشمیان

کتاب‌آرا: راحله سادات بیطمان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: عیسی خا.

شمارگان: ۵۵۰

چاپ دوم ۱۳۸۷ / سوم ۱۳۹۶

شابک ۲ - ۵۰۷۰۰۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

نشر دانژه

تهران: خیابان استاد مطهری، خیابان سلیمان خاطر (امیراتابک)، کوچه اسلامی، شماره ۴/۲

صندوق پستی: ۴۱۴۶ - ۱۴۱۵۵

کد پستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۱۱

تلفکس: ۸۸۸۱۲۰۸۳

تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸ - ۸۸۸۴۲۵۴۳

نشانی دفتر پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن بست خسروی، پلاک ۱

تلفن: ۶۶۴۷۶۳۷۵ - ۶۶۴۶۲۰۶۱ فکس: ۶۶۴۷۶۳۸۹

پیشگفتار

سال‌هاست که ادبیات روان‌رزشکی در رابطه با درگیر ساختن بیمار با هنر نظراتی ارائه داده است. از جمله فوایدی که این ادبیات در رابطه با هنر ذکر نموده برون‌ریزی هیجانی، والایش و خلاقیت می‌باشد. با توجه به این که کاربرد هنر در درمان نسبتاً جدید است، این کتاب می‌تواند به عنوان مرجعی برای کسانی که در هنر درمانی کار می‌کنند بکار رود. تاریخچه‌های موردی که در این کتاب آورده شده می‌تواند برای اشخاص در سنین مختلف، خانواده‌ها و یا حتی در درمانهای گروهی بکار رود.

موقعیت‌های بسیاری نیز برای تشخیص بیماری‌ها بکار گرفته شده است. در همه موارد اطلاعات هویتی بیماران تغییر یافته است. در این کتاب به بررسی چگونگی موضوعات خاص و ابزار هنری بکار گرفته شده تأکید خاصی شده است. همه‌ی درمان‌روانی که در هنر درمانی بالینی منحصر به فرد می‌باشد با در نظر گرفتن سه عنصر اساسی زیر در نظر گرفته شده است: فرایند، محتوی و اثر هنری. نکته‌ی اساسی در این کتاب، کار هنری است که به عنوان یک عنصر اصلی جهت تغییر و همچنین رشد دائمی در فرد می‌باشد.

هلن لاندگارتن

مقدمه

عنوان کتاب نشان‌دهنده توجه نویسنده در رابطه با کتابی منسجم می‌باشد، همچنین منابعی که به آن اشاره شده نیز منابعی کامل در رشته هنر درمانی بالینی است. خانم لاندگارتن موقعیت شایانی را در بهیاساختن مطالعات فردی واضح و کامل برای نظراتی که در هر یک از ۲۴ فصل این کتاب آورده شده، کرده است. ۱۴۸ نقاشی و چندین جدولی که در این کتاب آورده شده خود می‌تواند استواری مرجع برای توصیف بالینی باشد. فهرست اصلی منابع و شرح حالی که از ۳۰۰ مورد آورده شده، به دیگری در جهت کامل بودن این کتاب می‌باشد.

نوآوری‌هایی که در رابطه با کاربرد هنر درمانی در این کتاب آورده شده مرا تحت تأثیر قرار داده است. هم در رابطه با انتخاب موقعیت‌هایی که به کمک هنر درمانی را دربرداشته و هم در رابطه با انتخاب بیماران شرکت‌کننده در هر درمانی برای مثال، نمونه‌هایی از موقعیت‌های هنر درمانی را می‌توان هم در بخش کودکان و هم در بیماران مبتلا به دردهای مزمن در این کتاب شاهد بود.

روش‌های هنر درمانی که برای خانواده مورد استفاده قرار گرفته و جداول مقایسه‌ای اطلاعات که در رابطه با چندین عضو خانواده بوده را می‌توان به عنوان مدل در ارتباط با موارد مشابه به کار برد. در این کتاب همچنین مواردی که مربوط به هنر درمانی با خانواده‌های تک‌والدی و خانواده‌هایی که در آنها سالمندانی وجود داشتند نیز آورده شده است.

این کتاب دربرگیرنده دستورالعمل‌های عملی در مورد کاربرد و وسایل گوناگون جهت درمان بیماران می‌باشد.

برای مثال در بعضی موقعیت‌ها خانم لاندگارتن پیشنهادات بسیار جالبی را در هنر درمانی ارائه داده‌اند. مثلاً لوازم "تمیز" که برای بیمارانی که مشکل کنترل تکانه داشتند به کار می‌رفت و سپس زمانی که بیمار توانست کنترل تکانه به دست آورد آن وسایل را تبدیل به ابزاری "درهم و برهم" می‌نمود. همچنین او هنر درمانی را برای گروه‌های مشکل‌دار و بیماران سرپایی نیز به کار برد. در ضمن او پیشنهاد کرد می‌توان هنر درمانی را در موقعیت‌هایی مانند مدرسه، بیمارستانها، مراکز مخصوص بیماران مبتلا به دردهای مزمن، کیس‌ها، مراکز مربوط به نوجوانان به عنوان وسیله‌ای برای خود ابرازی، برقراری ارتباط و اجتماعی شدن به کار برد.

یکی از روش‌های درمانی مؤثر که نویسنده آن را مورد استفاده قرار می‌دهد و از آن به عنوان "بررسی نکات مثبت زندگی" نام می‌برد وضعیتی است که در آن از بیماران سالمند خواسته می‌شود که آلبوم از عکس‌هایی تهیه کنند که مربوط به خاطرات لذت‌بخش گذشته آنهاست.

از طریق این روش هویت "مرد" توسعه یافته و درمانگر فرصتی برای تقویت مثبت به بیمار می‌دهد و در عین حال به خلاقیت او نیز کمک می‌شود.

نکته اصلی و اساسی در این کتاب سادگی و جزئیات مربوط به تاریخچه‌های موردی می‌باشد. همچنین خلاصه نظام‌یافته‌ای که جهت کاربرد هنر درمانی بالینی در انواع موقعیت‌های سنی ارائه گشته. تجربه نویسنده می‌تواند به نفع مدلی برای دانشجویان و هنر درمانگران متخصص قرار گیرد. این کتاب می‌تواند به خوبی هدف هنر درمانگران را به عنوان منبعی بسیار مفید برآورده سازد. این کتاب را برای کسانی که می‌خواهند از هنر به‌طور جدی برای فرایند درمانی استفاده کنند پیشنهاد می‌کنم.

دکتر آیرین جی کاب

استاد روانپزشکی دانشگاه پیتزبرگ - دانشکده پزشکی

فهرست

۱۱	مقدمه مترجمین
۱۵	بخش اول نظری اجزائی
۱۷	فصل ۱ مقدمه‌ای بر هنر درمانی (روان‌درمانی هنری)
۳۹	بخش دوم هنر درمانی خانواده
۴۳	فصل ۲ مصاحبه اولیه خانواده: روش‌های «تشخیصی»
۴۹	فصل ۳ تاریخچه‌ای موردی از یک خانواده درمانی
۸۷	فصل ۴ خانواده درمانی هنری برای خانواده‌های تک‌والد
۱۰۳	فصل ۵ درگیری با عضو سالمند خانواده
۱۰۷	فصل ۶ بیان نمادی یک کودک از تعارض زناشویی والدین
۱۱۳	بخش سوم کودکان سن نهفتگی
۱۱۵	فصل ۷ درمان فردی: تاریخچه موردی لالی انتخابی
۱۳۱	فصل ۸ هنر درمانی بالینی برای گروه سنی نهفتگی
۱۴۹	فصل ۹ هنر درمانی فردی در بخش پزشکی کودکان
۱۶۱	فصل ۱۰ هنر درمانی گروهی در بخش کودکان
۱۶۹	فصل ۱۱ مداخله بحرانی به عنوان ارزیابی پیشگیری

۱۸۹	بخش چهارم نوجوانان و بزرگسالان
۱۹۳	فصل ۱۲ لوری: درمان بلند مدت دوران نوجوانی
۲۲۳	فصل ۱۳ تأکید بر وسیله: یک بزرگسال در درمان بلند مدت
۲۴۹	فصل ۱۴ گروه درمانی هنری با کودکان باقی مانده از کشتار جمعی
۲۹۳	فصل ۱۵ خلاقیت مسدود حل نشده: درمان کوتاه مدت
۲۹۷	بخش پنجم سالمندان
۳۰۳	فصل ۱۶ فنون درمان فردی
۳۱۱	فصل ۱۷ روان درمانی هنری برای گروه سالمند
۳۲۱	بخش ششم بیمارستان های روانی و مراکز درمانی روزانه
۳۲۹	فصل ۱۸ روان درمانی هنری گروهی در بیمارستان های روانی
۳۵۵	فصل ۱۹ هنر درمانی گروهی در مراکز درمانی سرپایی
۳۸۱	فصل ۲۰ روان درمانی هنری فردی
۳۹۳	بخش هفتم توانبخشی و درمان درد مزمن
۳۹۷	فصل ۲۱ روان درمانی فردی در محدوده توانبخشی
۴۰۹	فصل ۲۲ روان درمانی هنری فردی برای بیمار مبتلا به درد مزمن
۴۱۷	فصل ۲۳ هنر درمانی به عنوان ابزار ارزیابی برای خود کنترلی
۴۲۱	فصل ۲۴ هنر به عنوان صدا: زوج درمانی
۴۳۷	منابع
۴۴۱	کتابشناسی
۴۴۹	واژه نما
۴۵۳	موضوع نما

مقدمه مترجمین

روان‌درمانی (psychotherapy)، درمان آشفتگی‌های روانی است از طریق روش‌هایی که بر ارتباط‌های کلامی و عاطفی و دیگر رفتارهای سمبولیک (نمادی) تکیه دارد، انجام می‌پذیرد.

روان‌درمانی از یک جهت با کم‌دی که با یک شخص دیگری می‌کند فرق دارد. اول اینکه روان‌درمانی توسط شخصی که آموزش و تربیت خاصی برای این کار دیده انجام می‌گیرد و دوم اینکه روان‌درمانی را بایستی براساس نظار، ه‌های خاصی که می‌توان به واسطه آنها به منبع درماندگی پی برد و روش‌هایی که برای کاهش آن لازم است به کار گرفت.

امروزه تعداد واقعی نظام و روش‌های روان‌درمانی نامشخص هستند. روان‌درمانی‌هایی همچون روانکاوی، تحلیل تعاملی، رفتار درمانی، گشتالت‌درمانی، درون‌جم‌یاد، شهرت‌های خود را به دست آورده‌اند چون صحبت‌های زیادی در مورد آنها شده، اما روش‌های دیگری از روان‌درمانی مثل هنر درمانی و شیوه‌های متنوع آن چندان معرفی نشده‌اند که این یا به‌دلیل عدم علاقه مبتکرین این روش‌ها به تبلیغ و معرفی آن است و یا به‌دلیل عدم شناخت درمانگران نسبت به این روش‌هاست. بنابراین این روش‌ها کمتر مورد استفاده روان‌درمانگران قرار گرفته است. ضمن اینکه روان‌درمانگرها اغلب از شیوه‌هایی برای درمان بیماران خود استفاده می‌کنند که بیشتر با آن آشنایی دارند.

تنوع شیوه‌های روان‌درمانی آنقدر زیاد است که می‌توان گفت به تعداد روان‌درمانگرها شیوه‌های روان‌درمانی وجود دارد یا حتی می‌توان گفت به تعداد بیماران می‌توان شیوه‌های روان‌درمانی داشت. هنر مثل نقاشی، موسیقی، خواندن، تأثر و داستان‌گویی اثر بسیار زیادی را بر روی بسیاری از افراد گذاشته حتی عکاسی، مجسمه‌سازی، شعر درمانی نیز می‌تواند تأثیر شفاف‌بخشی هیجانی داشته باشد.

هنر درمانی شامل گستره‌ای از کاربردهای درمانی عناصر هنر بصری است که در یک سوی این طیف هنر به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتباط غیر کلامی مورد تأکید است و هنر در پیوند با تداعی کلامی و تفسیر آن و آثار هنری امکاناتی را فراهم می‌کند برای درک و فهم حالات هیجانی که در مراجع وجود دارد. در سوی دیگر این طیف، درمان از خود فرایند هنری مشتق می‌شود. این سودمندی مربوط به قدمت هنر می‌شود که قادر است نیروهای متعارض درون فردی، بین فردی و جامعه را بهبود بخشد و سازگاری بهتری را برای صاحب اثر هنری ایجاد کند. در مت‌بر هنری که بتواند پلی میان تجربیات درونی و بیرونی فرد بوجود آورد می‌تواند پایه اساسی درمانی داشته باشد.

هنر درمانی یعنی درمان و استفاده‌ای آشفته‌گی‌های روانی از طریق واسطه‌های هنری که از طریق آن درمانجو می‌تواند درون خود را آشکار سازد و به درمانگر کمک کند تا آنچه را او ارائه کرده تحلیل نماید و در جهت شیوه‌های درمانی دیگر قدم بردارد.

هنر درمانی اساساً در سال ۱۹۴۲ توسط ادوین هیل هنرمند بریتانیایی آغاز شد. او هنر را برای درمان بیماران بستری در بیمارستان مالمسبرگ به‌کار برد. در امریکا مارگرت نامبرگ در سال ۱۹۴۰ در بیمارستانی در نیویورک از شیوه‌های هنر درمانی استفاده کرد. لورتابندر و شیلدر همزمان کار هنر درمانی را روی کودکان استثنایی شروع کردند و سپس هنر درمانی در اروپا شروع به رشد کرد و امروزه می‌توان با اطلاع به انواع و اقسام آن جنبه‌های درمانی مؤثری را به‌وجود آورد.

در روان‌درمانی هنری، عناصر هنری اولاً باید بتوانند اثرات سریعی را بوجود آورند و دوماً نیازی به جزئیات مهارتی و تکنیکی نداشته باشند. روش‌های هنری در نظر دارد عناصر ناخودآگاه را که از رها شدن و بیان شدن فرار می‌کنند به صورت جلوه‌های خودانگیخته ارائه دهد.

هنر درمانی اساساً تعبیر و تفسیری از تداعی‌ها و ارتباطات کلامی مراجعین و قانون‌مند کردن رفتارها در یک سطح وسیع است. هنر درمانی باید مراجع را قادر سازد تا درک مناسبی از میزان ظرفیت‌ها و توانایی‌های فردی خودش کسب نماید. عناصری که انتخاب می‌شوند اهمیت بسزایی در درمان دارند. عناصر هنری باید متناسب با سن فرد و حالات درونی و عاطفی او انتخاب شود به عنوان مثال برای افراد سالمند باید از وسایلی استفاده شود که به راحتی تغییر شکل می‌دهد مثلاً از خمیرهای نرم یا خاک رسی که به راحتی شکل می‌گیرد و یا برای افراد افسرده نباید از وسایل هنری گران‌قیمت و یا زیبا استفاده شود که او از ترس خراب کردن آنها از انجام کار هنری مضطرب شود.

البته بدترین فایده روان‌درمانی هنری را زمانی می‌توان مشاهده نمود که در کنار سایر شیوه‌های روان‌درمانی باشد. یک هنر درمانگر زمانی می‌تواند موفق باشد که مسلط بر چند روش دیگر نیز باشد تا بتواند بهترین تحلیل را از کارهای هنری بنماید. در بیشتر موارد تأکید هر درمانی بر راه‌هایی است که باعث تجربه فوری فرد شده تا بتواند باعث افزایش خودآگاهی و راحتی شود.

هنر درمانی را می‌توان در بیمارستان‌ها، عمومی و روانی، مؤسسات بهداشت روانی و کلینیک‌های خصوصی، سرای سالمندان، مراکز نای توانبخشی برای معلولین جسمانی، زندان‌ها و حتی برای افراد سالمی که قصد دارند موفق‌تر زندگی کنند به کار برد. همچنین این شیوه درمانی در درمانهای فردی، گروه درمانی، زوج درمانی، خانواده درمانی نیز کاربرد دارد. هنر درمانی حتی می‌تواند در سطح جنسی برای سایر روان‌درمانی‌ها باشد.

هنر درمانی باید توسط فردی آگاه مورد استفاده قرار گیرد که بتواند خوبی شباهت‌ها، تفاوت‌ها، جنبه‌های احتمالی تعارض‌ها که بین مراجعین وجود دارد را تشخیص دهد. هنر درمانی را می‌توان به صورت گروهی نیز انجام داد.

پایه و اساس هرگونه هنر درمانی گروهی وارد کردن شرکت‌کننده‌ها در فرایند ساختاری هنر و به مشارکت گذاشتن فعالیت‌های هنری این افراد است. اگرچه هنر درمانگر تأکید خود را بیشتر بر انجام و ساخت کارهای هنری در جلسات دارد ولی از تشویق مراجعین برای انجام کارهای فردی هنری که خارج از گروه است غفلت نمی‌کند و سعی

می‌کند که مراجعین فعالیت‌های هنری خود را خارج از گروه انجام بدهند و آن را به گروه بیاورند و به بحث بگذارند.

مشارکت در فعالیت‌های هنری گروهی باعث می‌شود که مراجعین بر ترس از رویارویی مستقیم بر احساسشان غالب شوند. در این رابطه، فعالیت‌های هنری در مراحل اولیه گروه درمانی باعث پیشرفت اعتماد، احترام متقابل و احساس از عزم و موفقیت می‌شود. به نقل قول از تولستوی در کتاب هنر چیست: هنر را نبایستی همچون یک وسیله کسب لذت بنگریم بلکه هنر را یکی از شرایط حیات بشری باید بشناسیم.

دکتر کیانوش هاشمیان

الهام ابوحمزه